

ben belül rend van, az a külső rendet is igényli. „A rend akkor nem jó, ha ránk kényszerítik”, olvassuk a 104. oldalon. Ez így nem mindig igaz. Az ifjúság esetében a fegyelmezés szükséges és hasznos a fejlődés érdekében, bár esetenként kényszerít lehet.

A 12. fejezet tárgya az *értékrend*. A 113. oldalon olvassuk: „Ha valaki nem éncentrikus, akkor beteg személyiség. Az éncentrikusság nem jelent önzést. Az éncentrikus ember lehet önző, de lehet önzetlen is.” Úgy gondolom, hogy itt tévesztről van szó. Talán az önszeretetre gondoltak. Ugyanis az éncentrikusság mindenképpen negatív tulajdonság, és azt jelenti, hogy élete középpontjában mindig saját maga van, és túlzó fontosságot tulajdonít saját magának, saját véleményének. Ezzel szemben az önszeretet lehet negatív és pozitív, aszerint, hogy önző vagy önzetlen. A 117. oldalon olvassuk: „Az értékválság oka, hogy egy fejlődés indult meg, melynek során az emberek sok új értéket ismertek meg, és nem tudják kiválasztani az igazit.” Ezzel nem értek egyet. Értékválság nem fejlődéskor van, hanem visszafejlődéskor. Az értékválságnak az erkölcsi romlás az oka. Az emberek az erkölcsi törvényeket akarják negligálni, és saját alacsony erkölcsi szintjüket akarják törvényesíteni. Esetenként a bűnből erényt is csinálnak. Az értéket nem választani kell, hanem teljesíteni, és ez nem könnyű.

A 13. fejezet az *előítéletről* szól. A 126. oldalon olvassuk: „Minden ember alapjában véve jó”. A Biblia ennek az ellenkezőjét mondja, mely szerint az ember alapjában romlott, de rajta áll, hogy megmarad-e bűnös állapotában. Amikor rólam van szó, azt kell nézmem, hogy mi a rossz bennem, mert csak így tudom kijavítani. A másiról viszont feltételezni kell, hogy jó ember, mert csak akkor tud velem szemben jó lenni.

A 15. fejezet a *környezetről* szól. A környezetszennyezésnek nem elsősorban a technikai fejlődés az oka, hanem az emberi önzés. Minden gyártás megoldható környezetszennyezés nélkül is, de ez többre kerül a gyártónak. A hanyagság és lustaság is okozhat környezetszennyezést. A 144. oldalon helyesen állapítják meg, hogy a technikához még erkölcs is szükséges.

Összefoglalva: Kamarás István – Sárkány Klára könyve úttörő munka. Az emberi élet fontos problémáit tárgyalja oly módon, hogy azt az ifjúság is megértse. Tárgyalásmódja nem elfogult. Több oldalról közelíti meg a problémákat, és ezt az ifjúsággal együtt teszi. Ezzel módszertant is szolgált az emberismeret tanításához.

A NAT új tantárgy, az emberismeret bevezetését írja elő az iskoláknak. Ehhez jó kiindulási alapot szolgáltat ez a könyv, ezért bátran ajánlható elsősorban kézikönyvként tanáraink számára.

DR. DOMONKOS JÁNOS
Fővárosi Iskolaszaktanatórium
Budapest

Nemeskürty István: Kis magyar művelődéstörténet

Az elmúlt évezred művelődéstörténeti, irodalmi-kulturális vonulatait és mai tanulságait értelmezi Nemeskürty köteté formált írása. Életrajzi elemekkel átszőtt helyzetértékelései egy fő kérdéskört igyekeznek meghatározni: hogyan tükrözta vagy éppen határozta meg művelődéstörténetünk a sajátos közép-európai lét változásait? Kiemeli, hogy hazánk léte és boldogulása a keresztény hithez fűződő hűségünkön múlik. Valahányszor ettől elszakadtunk, sorsunk tragédiába torkollott.

A szerző előrebocsátja, hogy könyvét eredetileg német olvasóknak írta. Magyarul 1992-ben a Pannon Kiadó vállalkozott közreadására, most a Szent István Társulat bocsátja ismét az olvasókö-

zönség elé. Alapvetően fontos kézikönyv. Sajátos üzenetet hordoz. A szerző a magyar történelmi kutatás legismertebb személyisége, nemzetközi híró alkotója, önvalloásaival életenergiával töltődik, hogy bátran szembenézhesen végső kérdésekkel is.

KÖZÉPKOR. A keresztény magyar államot alapító István király – akit halálát követő 45 évvel (1083) már szentté avattak – külső és belső ellenségei ellen a pannóniai Szent Márton képével díszített zászlók alatt vonult harcba. Az első magyar király tudatosan szervezte Magyarországot az európai keresztény államok közösségébe, természetesnek tekinti a magyar államot a Római Birodalom szervezetén belül a 106-ban megalapított Pannónia történelmi folytatásának, jogutódjának, szellemi örökösének. Szent Márton, aki a franciaországi Tours város püspökeként fejezte be életét (ifjúkorban a császári testőrség tisztje volt), Sabariában élte gyermekéveit. Mivel Sabaria folytonossága a magyar államban is tovább élt – Szombathely nevet kapta később – , Mártont a honfoglalás, majd a kereszténység felvétele után magyar szentként kezdte tisztelni a magyarság. Szombathelyen a Domonkos-rendi templom oldalkápolnája falán ma is olvasható a felirat: „Hic est natus divus Martinus.” (E sorok íróját is ebben a templomban keresztelték meg.) Szombathely is olyan város, mely napjainkig megszakítás nélküli folyamatoságában őrzi kétezer év minden emlékét. Ugyanígy más római alapítású magyar városok is!

Az 1216-ban alapított Domonkos-rend világszerte terjed, melyet szinte azonnal bevezet Magyarországon az 1215 óta a bolognai egyetemen tanító Paulus Hungarus professzor, aki belépve a Domonkos-rendbe, majd Szent Domonkos kívánságára 1221-ben hazatért Magyarországra. Sorra létesültek a Domonkos-rendi kolostorok. Nagy számban léptek be nők is. Apáca kolostoraikban másolták a legtöbb ránk maradt magyar nyelvű kódexet. A domonkosok anyanyelven hirdették az igét. A Domonkos-rendi Julianus magyar szerzetes indult 1235-ben Béla király megbízásából a Volga vidékére, hogy a magyarságnak a honfoglalás óta ott élő, visszamaradt törzseit felkutassa és hazateleptesse. Julianus meg is találta a magyarokat. (Történetét Kodolányi János 1938-ban megjelent Julianus barát c. történelmi regényében örökítette meg.) Egy másik új szerzetesrend, a Ferenc-rend még a domonkosokénál is gyorsabban terjedt Magyarországon. A domonkos és ferences kolostorok egymással vetélkedve igyekeztek közel férkőzni a néphez, anyanyelvükön szólva hozzájuk. Kolostoraik, templomaik gótikus építészeti stílusa megújította a magyarországi építkezési szokásokat. Budán, a várhegyen épült fel a domonkosok országos központja egy nemzetközi híró teológiai főiskolával. A Domonkos-rend már 1254-ben itt tartotta nemzetközi nagyképtalanját. (E kolostor falaira épült a modern Hilton Szálló.) A király által nagyon pártfogolt Domonkos-rend a Duna szigetén (Margitsziget) is felépített egy apáca kolostort, a királyi család és más főrangú családok lányai részére. Romjai ma is láthatók! A domonkos apácák e kolostorában élt Szent Margit, IV. Béla lánya. A szent életű királylány életének legendája a középkori magyar nyelvű irodalom legszebb darabja.

A magyar főúri építkezési kedv egyik legszebb emléke a szépassági csütörtökhelyi Szapolyai-kápolna, melyet Szapolyai Imre szépesi gróf, királyi helytartó építtetett az 1470-es években. Kis méreteivel is bámulnivaló remekmű. Méltó versenytársa a párizsi Sainte Chapelle-nek.

Nagyon magas színvonalra emelkedett a könyvdíszítés is. Mátyás király könyvtárát alapított Corvina elnevezéssel, amely az akkor ismert egész korszerű tudományosságot felölte. A Corvinákat a legkiválóbb festők és illusztrátorok díszítették. A több mint ezer kódex mintegy 3 ezer művet foglal magában. Magyarországon ma – könyvtári kincsként – 45 Corvinát őriznek. Pannóniai János – Pécs érdemes püspöke – Janus Pannonius (1434–72) volt a középkor egyik legnagyobb latin nyelvű költője. Tudta, hogy költészetével hazájának hoz dicsőséget. Ez önmagában új művelődéstörténeti jelentőségű volt: egy nemzet öntudatának büszke költője megnyilatkozása.

RENEZSÁNSZ ÉS REFORMÁCIÓ. A tántoríthatatlan hitből fakadt a reformáció magyarországi térhódítása a török háborúk idején. A magyar nép lelki furdalásból vált a lutheri, majd a kálvini felekezet hívévé. Úgy érezte, hogy Isten büneink miatt büntet a törökkel. A magyar reformáció érdeme, hogy az egységes magyar állam megszűnések segített elterjeszteni a magyar nyelvű irodalmat és könyvnyomtatást. A hazáját szerető katolikus magyar csak tisztelettel és elismeréssel gondolhat a hazánkbeli reformációra.

A magyarországi török építészet ma is álló emlékei a mohamedán templomok és fürdők. Egy szent életű török pap – „Gül Baba”, a „Rózsák atyja” – sírkápolnája a mai napig török-mohamedán zarándokhely a budai Rózsadombon.

FELVILÁGOSODÁS MAGYARORSZÁGON. A 11 éves Liszt Ferenc, aki a mai Burgenland területén született Doborján 1811-ben. 9 évesen az Eszterházy-család pozsonyi palotájában mutatkozott be. Már világhírű művész volt, a császári hatóság által szigorúan tiltott Rákóczi-nóta kottája alá ezt írta magyarul: „*Mint magyar hazámnak hű fia, Liszt Ferenc.*”

NEMZETI ROMANTIKA ÉS NÉPIESSÉG. Petőfi népszerűségét a tömegek teremtették meg. Alkotói korszaka 1844 őszétől 1849 nyaráig tartott. 4 teljes és 2 töredék, összesen 5 évet engedélyezett számára a sors. Ez az 5 év a reformkorban elég volt egy teljes életmű megalkotására, mert a költőt támogatta a társadalom. Ez a társadalom nemzetként működött! Beszédesebb jelenség volt az is, hogy ekkor születtek meg azok a dallamok, amelyek máig érvényesen képviselik a hazai közösség legmélyebb életeszményét. 1943. = Szózat. 1844. jan. = Hunyadi László. 1844. júl. = Himnusz. 1846. = Rákóczi-induló. Bemutatásuk mind a Nemzeti Színházban!

AUSZTRIA – MAGYARORSZÁG. A magyar királyság Ausztria–Magyarországnak a legnagyobb, önkormányzattal rendelkező összefüggő területe. A sokáig tetszhalott magyar festészet két évtized alatt Európa élvonalába jut: Munkácsy Mihály, Paál László, Madarász Viktor, Benczúr Gyula, Székely Bertalan, Lotz Károly, Szinyei Merse Pál, Vaszary János. E korszak legjelesebb szobrászai: Zala, Strobl Alajos, Fadrusz János, Róna József.

KÉT HÁBORÚ KÖZÖTT. Trianonnal Magyarország elveszítette területének 71 százalékát, a magát magyarnak valló lakosságából 3 és fél millió főt. Megmagyarázhatatlan, hogy a nagyhatalmak miért éppen Magyarországot büntették ilyen kegyetlenül (Ausztriát sokkal enyhébben!), szinte kényszerpályára lökték az országot. Addig a világ egyetlen állama sem került ilyen helyzetbe!

Miképpen tekintünk az 50 év előtti önmagunkra? Hogyan élte meg az elmúlt félévszázadot a magyar katolikus egyház? Mégis él a katolikus hit!

Merítsünk lelki örömet egy világhírű keresztény magyar, a Nobel-díjas Szent-Györgyi Albert emigrációban, 1964-ben írott verséből:

– Uram! Engedd, hogy társaid legyünk az alkotásban,
megértsük és megszépítsük a Te kezéd munkáját,
hogy ez a mi bolygónk a békesség, a bőség,
a boldogság és szépség
biztos otthona lehessen. –

Értünk, a mi nevünkben is szól ez az ima.

Nemeskürty István nemesveretű könyve remekbe szabva foglalja össze a magyar művelődés történetét, de a történetírásnak is becses értéke. Ezért a kötetnek az iskolák történelmi szaktantermében, de a nagy közkönyvtárakban is ott a helye.

Szent István Társulat, az Apostoli Szentszék Könyvkiadója, Bp.

*

SZENT MÁRTON PÜSPÖK (316 – 397)

EMLÉKEZÉS HALÁLÁNAK 1600. ÉVFORDULÓJÁRA

Európa egyik legnépszerűbb szentje az ősi Sabariában (ma Szombathely) született, és a franciaországi Tours város püspökeként halt meg. A szombathelyi egyházfőtől származik a megfogalmazás: „Szent Márton közös kincstünk. A mi gyermekünk volt, a Tours-iak viszont az ő gyermekei

lettek.” Szent Márton nagy népszerűségének titka tevékeny keresztény élete és sokszínű, példamutató egyénisége. Életműve példájából ösztönzést kaphat Magyarország és Európa is újraevangelizációs munkájában. Márton már kora ifjúságában nagy érzékenységgel válaszolt az Isten hívására. Pogány szülőktől származott, s 23 éves korára megkeresztelkedett. Apostoli feladatának tekintette szülei keresztény hitre térítését. Édesanyját meg is keresztelte. Életét Jézus ügyének szolgálatára szentelte. Ő is munkatársakat hívott maga köré. Szerzetesi közösségeket alakított. Szent Márton püspökként is a Krisztus-követés szellemiségét képviselte. Élete vége felé, még öregkorában is töretlenül élt benne a keresztény apostoli buzgóság.

Mártont a nép úgy fogadta emlékezetébe, mint aki az utolsó ruhadarabját is odaadta a koldusnak, mint jó pástort, aki a legszorongatóbb helyzetekben is a felebaráti és az Isten iránti szeretetet tette élete céljává. Halálát követően hamarosan szentként kezdték tisztelni. Elsőként a nem vértanú szentek között. Ezekre rúg azon hegyeknek, templomoknak, váraknak és kolostoroknak a száma, melyek Márton nevét hordják. A sírja híres zarándokhely volt Tours-ban, már az egész középkor idején.

Franciaország védőszentjének tiszteli, de a katonáknak is védőszentje. A szombathelyi egyházmegye védőszentje is Szent Márton, Sabaria szülötte és Tours püspöke. Szily János, az egyházmegye első püspöke helyezte az ő oltalma alá papjai és hívei közösségét. Tiszteletére itt is szenteltek templomokat. Vas és Zala megyének az egyházmegyéhez tartozó részén ma 12 templom viseli az ő nevét.

A róla szóló kötet összeállítói abból indultak ki, hogy vallás és művészet, vallás és irodalom kapcsolatai változatlanul fontosak: ezredévek óta. A gyűjtemény arra is alkalmas, hogy általános bevezetőül szolgáljon a témakörbe. A könyv nemcsak az egyház hívóinek vagy általában a vallásos embereknek szól. Érdemes széles körben ajánlani mindenkinek. Hiszen dr. Konkoly István, szombathelyi megyés püspök tömör hangulatébresztő előszavát követően mindjárt a közelmúltban elhunyt Csanád Béla nemesveretű Szent Márton versével találkozhatunk. Dr. Kiss Mária tudományosan forrásértékűvé teszi azokat a fejezeteket, melyeket ő alkotott: Szent Márton élete; Szent Márton tisztelete Magyarországon; A szombathelyi egyházmegye Szent Márton titulusú templomai; Szent Márton-templomok és -plébániák Magyarországon. Már címeikben is nagy érdeklődést keltenek. Dobri Mária, a kötet alkotóközösségének ugyancsak jeles tagja a Sabaria Sacra – Sabariai ókeresztény emlékek, valamint a Márton-napi népszokások c. fejezeteket alkotta szakértelemmel. Kiss Gábor a szombathelyi Szent Márton-templom kis alkotóközösségét fogta össze, akik érdemben gyűjtötték egybe Szombathely keleti városrészében, az egykor önálló faluként létezett Szentmártonban álló Szent Márton tiszteletére felszentelt templom érdekes nevezetességeit.

Nem csupán a lelkipásztorok, teológus hallgatók és tudományos kutatók, hanem az egyháztörténet világa iránt érdeklődők számára is hamar népszerűvé válhat a sok fekete-fehér és színes fotókkal is izléseesen illusztrált mű, mely bőséges szakirodalom-jegyzékével is tájékoztatást ad.

Az 1777-ben Mária Terézia által alapított egyházmegye területéről a trianoni békeszerződéssel több plébánia a szomszéd országokhoz került. Az elcsatolt plébániatemplomok közül is több viseli Szent Márton nevét: Ausztria-Burgenland=Németszentgrót (Gerersdorf bei Güssing), Rábaszentmárton (SanktMartin an der Raab), Őriszentmárton (Sankt Martin in der Wart), Csajta (Scgachendorf), Németlövő (Deutsch-Schützen egykori plébániatemploma). Szlovénia=Mártonhely (Martjanci), Kebelszentmárton (Kobilje). A mártonhelyi templomban láthatók Aquila János freskói, melyek közül néhány Szent Márton előtti kútra 1938-ban állították fel Rumi Rajki István szobrát: Szent Márton megkereszteli anyját a mai hagyomány szerint e kút vizével keresztelte meg édesanyját.

Kiadta: A Szombathelyi Egyházmegyei Hatóság a Szent Gellért Kiadó közreműködésével. 90 oldal.